Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Наша слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года **№ 21 (560)** **5 ЧЭРВЕНЯ 2002 г.**

UNESCO, Саюз беларускіх пісьменнікаў, Беларускі дзяржаўны універсітэт, Белдзяржпедуніверсітэт імя М. Танка, Інстытут мовазнаўства імя Я. Коласа НАН Беларусі, Беларускі дзяржаўны універсітэт культуры, грамадскія аб'яднанні "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" і "Фонд імя Льва Сапегі" пры падтрымцы Міністэрства адукацыі, Міністэрства культуры, Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO

Круглы стол:

"БЕЛАРУСКАЯ МОВА. ІНТЭРНЭТ І КАМПУТАР"

Менск, 20 траўня 2002 г. Беларускі дзяржаўны універсітэт культуры, вул. Рабкораўская, 17

Р Э З А Л Ю Ц Ы Я

Мы, удзельнікі "круглага стала", канстатуючы ўваходжанне беларускага грамадства ў эпоху інфарматызацыі, пераход на кампутарныя тэхналогіі апрацоўкі тэкстаў, ***адзначаем***, што на сённяшні дзень функцыянаванне беларускай мовы ў галіне дакументаабарачэння і сродкаў масавай інфармацыі не забяспечана лінгвістычнымі праграмнымі сродкамі праверкі арфаграфіі, рэферавання тэкстаў, пераносу слоў, машыннага перакладу, аптычнага распазнавання тэксту; ***звяртаем*** увагу на адсутнасць электронных даведачна-інфармацыйных рэсурсаў на беларускай мове.

Зважаем, што ў краіне цалкам адсутнічае дзяржаўная палітыка, накіраваная на ўкараненне беларускай мовы ў інфармацыйных тэхналогіях, а таксама каардынацыя гэтай працы на нацыянальным узроўні.

У сувязі з гэтым лічым неабходным прыняцце зацікаўленымі дзяржаўнымі і грамадскімі арганізацыямі скаардынаваных дзеянняў па забеспячэнні паўнавартаснага функцыянавання беларускай мовы ў інфармацыйнай прасторы Беларусі.

Звяртаемся да: Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Савета Міністраў Беларусі, Савета Рэспублікі Нацыянальнага Сходу, Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу, Міністэрства інфармацыі, Камітэта па навуцы і тэхналогіях пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Фонда інфарматызацыі, Міністэрства адукацыі з прапановай забяспечыць выкананне наступных першачарговых захадаў:

1. Заканадаўчым органам распрацаваць канцэпцыю асноўных кірункаў укаранення беларускай мовы ў інфармацыйнай сферы, прадугледзець дадатковае фінансаванне.

2. Стварыць электронны фонд (корпус) беларускай мовы як сукупнасць слоўнікавых і тэкставых крыніц, арганізаваных у базу дадзеных, на аснове распрацовак Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны, Інстытута мовазнаўства НАН Беларусі, навукова-даследчай лабараторыі інтэлектуальна-інфармацыйных сістэм БДУ.

3. Міністэрству інфармацыі Беларусі арганізаваць цэнтр па архівацыі электронных тэкстаў на беларускай мове, якія ствараюцца ў дзяржаўных выдавецтвах. Гэта дазволіць на дагаварной аснове выкарыстоўваць тэкставыя масівы ў распрацоўцы праграмных прадуктаў і электронных лінгвістычных рэсурсаў.

4. Прыярытэтнымі задачамі лічыць:

а) Распрацоўку сістэмы карэкцыі арфаграфіі беларускіх тэкстаў, а таксама сістэм машыннага руска-беларускага і беларуска-рускага перакладу, рэферавання тэкстаў беларускай мовы на аснове праграмаў НДЛ ІІС БДУ і іншых распрацоўшчыкаў. З гэтай мэтай давесці распрацоўкі НДЛ ІІС БДУ да ўзроўню карыстальніцкага прадукту, забяспечыць іх распаўсюджанне і вызначыць дзяржаўныя ўстановы, адказныя за ўкараненне і апрабацыю першых версій распрацаваных сістэм.

b) Лакалізацыю праграм аптычнага распазнаваня тэктаў. Прыняць прапанову кампаніі ABBYY увесці лінгвістычную падтрымку беларускай мовы ў праграмы для аптычнага распазнавання тэкстаў, у тым ліку FineReader.

5. Вырашыць пытанне ўключэння лінгвістычнай падтрымкі беларускай мовы ў папулярныя праграмныя прадукты апрацоўкі тэкстаў (Microsoft ды інш.)

6. Дзяржаўным выдавецтвам рэкамендаваць выданне электронных слоўнікаў, даведнікаў, энцыклапедый на беларускай мове. Навукова-метадычнаму цэнтру вучэбнай кнігі і сродкаў навучання пры Міністэрстве адукацыі забяспечыць стварэнне беларускамоўных версій метадычных і навучальных кампутарных праграм.

7. Стымуляваць стварэнне інфармацыйных кантэнт-рэсурсаў на беларускай мове ў сетцы Інтэрнэт, а таксама сістэм індэксацыі і пошуку беларускамоўных рэсурсаў у Інтэрнэце.

8. Органам дзяржаўнага кіравання Беларусі на працягу 2002 года забяспечыць афармленне ўласных інфармацыйных старонак у Інтэрнэце на беларускай мове.

9. Міністэрству фінансаў Беларусі, Камітэту па навуцы і тэхналогіях, Фонду інфарматызацыі разгледзець, а Нацыянальнаму сходу падтрымаць, магчымасць дадатковага фінансавання распрацовак, якія вядуцца ў межах вызначанай тэматыкі.

10. Звярнуцца да Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі з прапановай стварыць пры Фондзе інфарматызацыі каардынацыйную раду з прадстаўнікоў дзяржаўных устаноў і грамадскіх арганізацый па пытаннях падтрымкі беларускай мовы ў інфармацыйных тэхналогіях.

11. Правесці ў кастрычніку 2002 года чарговае пасяджэнне "круглага стала".

РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ
МІНСКІ ГАРАДСКІ ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ
КАМІТЭТ ПА АДУКАЦЫІ І СПРАВАХ МОЛАДЗІ
220030, г. Мінск, вул Кірава, 5
Тэл.: (017) 227-41-38, тэл./факс: 227-7728

РЕСПУБЛИКА БЕЛАРУСЬ
МИНСКИЙ ГОРОДСКОЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
КОМИТЕТ ПО ОБРАЗОВАНИЮ И ДЕЛАМ МОЛОДЕЖИ
220030, г. Минск, ул. Кирова, 5
Тел.: (017) 227-41-38, тел./факс: 227-7728

"15" 05 2002 г. № 6т-03/104
на № 241 ад "24" 04. 2002 г.

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны"

Камітэт па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама разгледзеў заяву бацькоў вучняў 1 "А" класа СШ № 108 і інфармуе, што ў наступным навучальным годзе беларускамоўны клас будзе захаваны.

Намеснік старшыні
Т. У. Злобіна.

Калі за адраджэнне мовы, чытай, спадарства, "Наша слова"!

Шаноўнае спадарства, сябры ТБМ! Ідзе падпіска на газету ТБМ "Наша слова" на другое паўгоддзе 2002 года.

*У папярэднім нумары мы адзначалі ўжо крытычны фінансавы стан нашай газеты. За тыдзень ён не палепшыўся. Гэты нумар ізноў ідзе ў крэдыт. Папярэдні аплачаны з грошай, **якія паступілі ад сяброў ТБМ у якасці ахвяраванняў**. Рэдакцыя робіць усё магчымае, каб палепшыць сітуацыю, і яна палепшыцца, але для гэтага патрэбны пэўны час. Сёння ж першыя грошы, на якія мы можам разлічваць, -- гэта грошы з падпіскі.*

Мы просім усе арганізацыі ТБМ, як мага актыўней, правесці падпіску на газету "Наша слова", падпісаць яе для бібліятэк і школаў сваіх гарадоў і раёнаў. Але асабліва яшчэ раз мы просім, каб кожны сябар ТБМ падпісаўся сам і падпісаў свайго блізкага і знаёмага. Падпіска дасць нам магчымасць пратрымацца некалькі месяцаў. За гэты час мы спадзяёмся паправіць справы.

Ф. СП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету / часопіс **63865** (індэкс выдання)

НАША СЛОВА
(назва выдання)

На 2002 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X			

Куды (паштовы індэкс) (адрас)
Каму (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

ПВ	месца	літар

на газету / часопіс **63865** (індэкс выдання)

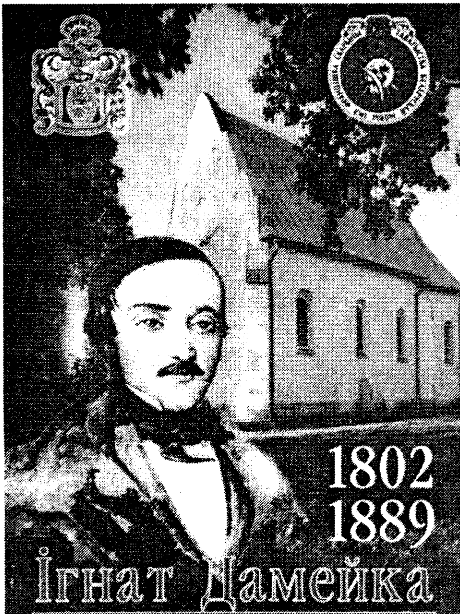
НАША СЛОВА
(назва выдання)

Кошт	падпіскі	1467 руб.	Колькасць камплектаў	1
	пераадрасоўкі	руб.		

На 2002 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X			

Куды (паштовы індэкс) (адрас)
Каму (прозвішча, ініцыялы)

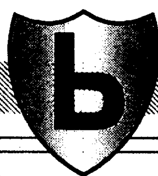

Грамадская ініцыятыва

Коштам Баранавіцкай гарадской арганізацыі Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны пабачыў свет адмысловы каляндарык на 2002-2003 гады з выявай Ігната Дамейкі на фоне касцёла ў Ішкальдзі. Гэта добры падарунак і памяць пра нашага славутага суайчынніка, вучонага з сусветным імем да ягоных 200-х угодкаў. Дарэчы, імя беларуса Ігната Дамейкі, нацыянальнага героя Чылі, унесена ў каляндар памятных датаў ЮНЭСКА і сёлета шырока адзначаецца не толькі ў Беларусі, але і ў Чылі, Польшчы, Літве, Францыі.

Аўтар дызайну Ігар Марачкін.

Каляндарык можна знайсці ў сядзібе Таварыства (Менск, вул. Румянцава, 13), а таксама ў Баранавічах (вул. Камсамольская, 28-65).

Вітаўту Кіпелю – 75

Вітаўт Кіпель

Бацька – Яўхім Кіпель – паходзіў з вёскі Байлюкі Глускае воласці Бабруйскага павету. У час вучобы ў Менску ў педуніверсітэце далучыўся да нацыянальнага руху і стаў у шэрагі абаронцаў беларушчыны. Працаваў у Інбелкульце, быў дацэнтам БДУ займаўся педагагічнай дзейнасцю, рыхтаваў падручнікі. Быў двойчы рэпрэсаваны, у час Вялікай Айчыннай вайны ў акупаванай Беларусі займаўся адраджэннем мовы і культуры. У 1944 г. выехаў у эміграцыю і там разгарнуў культурна-асветніцкую і грамадска-палітычную дзейнасць. Пахаваны ў 1969 г. у Саўт - Рыверы (ЗША).

Маці – Марыя Кіпель (у дзявоцтве – Зубкоўская) – нарадзілася ў Менску у сям'і гардэробніка Менскага тэатра. Выкладала беларускую мову і літаратуру. Ужо стаўшы жонкай Яўхіма Кіпеля, закончыла Беларускі педагагічны інстытут. Калі арыштавалі мужа, як жонка "нацдэма", нідзе не магла атрымаць працу, пагэтаму перасялілася ў Расію. Аднак ніякія абставіны не змаглі прымусіць яе памяняць у пашпарце нацыянальнасць. Кіпелям удалося злучыцца і вярнуцца ў Менск толькі ў гады другой сусветнай вайны.

Марыя Кіпель перажыла двайны арышт мужа, выгнанне бальшавікамі бацькі з уласнай хаты, эміграцыйнае жыццё. Аднак вытрывала нечуваныя цяжкасці і засталася вернай мужу, дзецям і Бацькаўшчыне. За мяжой і ў сваёй сям'і, і сярод суайчыннікаў прывівала любоў да мовы і павагу да Радзімы, гуртавала беларусаў-эмігрантаў роднай песняй. Пахаваная ў 1992 г. у Саўт-Рыверы побач з мужам.

Вітаўт Кіпель – доктар геалогіі, гісторык, літаратуразнаўца, бібліёграф, публіцыст, грамадска-палітычны і культурны дзеяч – нарадзіўся 30 траўня 1927 г. у Менску. Дзяцінства і юнацтва праходзіла ў цяжкіх варунках сталінскіх рэпрэсій, калі сям'я пакутавала пад ярлыком сям'і "нацдэма". Трапіўшы за мяжу ў 1944 годзе, Вітаўт заканчвае Беларускую гімназію, а потым Лювенскі універсітэт у 1953 г. з кандыдацкай дысертацыяй. У 1955 г. абараніў доктарскую дысертацыю ў галіне геалогіі. Займаў пасаду намесніка кіраўніка Саюза беларусаў Бельгіі.

У 1955 г. эміграваў у ЗША. Да выхаду на пенсію ў 1982 г. працаваў у Нью-Ёркскай публічнай бібліятэцы. З 1982 года – дырэктар Беларускага Інстытута навукі і мастацтва (БІНІМ) у Нью-Ёрку.

Адзін з выдаўцоў часопіса "Запісы". Сталы аўтар, рэдактар, адміністратар газеты "Беларус". Нейкі час быў лектарам пры Нью-Ёркскім Беларускім універсітэце, чытаў амерыканскім студэнтам курс "Беларуская спадчына".

Як прафесійны беларусазнавец-даследчык цікавіцца пытаннямі гісторыі ЗША, эміграцыі ў гэтую краіну, жыццём эмігрантаў, іх грамадскай, палітычнай, культурнай актыўнасцю, а таксама гісторыяй, палітычным і грамадскім жыццём Беларусі. разам з Зорай Кіпель склаў бібліяграфію "Янка Купала і Якуб Колас на Захадзе" (Нью-Ёрк, 1985). Напісаў грунтоўнае даследванне па гісторыі ды сучаснасці беларукай эміграцыі ў ЗША "Беларусы ў ЗША" (Мінск, 1993). Таксама займаецца кнігавыдавецкай дзейнасцю, выступае ў друку з артыкуламі рознай тэматыкі. Кіраваў беларускай скаўцкай арганізацыяй, заснаванай у Саўт-Рыверы пры царкве Святой Еўфрасінні Полацкай у 1972 годзе!

Уваходзіў у арганізацыйную групу Беларуска-Амерыканскага Камітэта Палітычных Дзеянняў (пазней Беларускі Камітэт Палітычных Дзеянняў), заснаванага ў Нью-Ёрку. Займаў пасаду прэзідэнта ў Нацыянальнай Канфедэрацыі Амерыканскіх Этнічных Групаў. У 1978 – 1982 узначальваў Этнічную Дарадчую Раду пры губернатары штата Нью-Джэрсі. Старшыня арганізацыйных камітэтаў некалькіх беларускіх фестываляў у штаце Нью-Джэрсі. Старшыня беларускай суполкі мастацтваў у ЗША.

Калі Беларусь атрымала незалежнасць, пачаліся кантакты Вітаўта Кіпеля з Радзімай. Ён прымаў актыўны ўдзел у Міжанародным кангрэсе беларусістаў у 1991 г., у Першым з'ездзе беларусаў свету у 1993 г., у Міжанароднай канферэнцыі "Культура беларусаў замежжа" ў 1994 г. і інш.

У гэты час у СМІ Беларусі друкаваліся шматлікія гутаркі журналістаў з дырэктарам БІНІМ. Прапануем Вашай увазе падборку матэрыялаў з газет.

"Звязда" № 10, 1991.

Гутарку вядуць Алена Ціхановіч і Анатоль Мяснікоў.

- Спадар Кіпель, для пачатку, калі ласка, колькі слоў пра сябе...

- Я нарожаны ў Менску, у 1927 годзе. Цяпер я наведаў той шпіталь, дзе нарадзіўся – ён стаіць на тым самым месцы на вуліцы Горкага. Бацьку – ён працаваў у Акадэміі навук – арыштавалі ў 30-м. А потым маці сказалі выехаць з Беларусі – і мы выехалі ў Вяцкую губерню. На гэтым мой кантакт з Беларуссю па сутнасці абарваўся, але, праўда, не зусім: яшчэ некаторы час я прыязджаў у Менск на канікулы да дзеда. У 1942 годзе, калі немцы ўзялі Арол, дзе мы жылі, я прыехаў у Менск і жыў тут яшчэ два гады. Такім парадкам, усяго шэсць – сем гадоў я быў менчуком.

Горад зрабіў на мяне добрае ўражанне. Захаваліся старыя кварталы, удалая планіроўка новых...

А больш за ўсё парадавала тое, што Бацькаўшчына пачынае цікавіцца людзьмі, якія працуюць у вонках яе. Гэта – вялікая справа. Цяпер у друку знаходзіцца мая кніжка "Беларуская эміграцыя ў Амерыцы", яна ахопліваае перыяд пачынаючы ад XVII стагоддзя. Працуючы над ёй, я прыйшоў да пераканання: пакуль Бацькаўшчына не пачынае цікавіцца эміграцыяй, эміграцыя памірае. Вазьміце польскую эміграцыю ці італьянскую... Італьянскае Міністэрства асветы друкуе кніжкі для дзяцей эмігрантаў, адкрываюцца італьянскія школы для эміграцыі. Грэцкая эміграцыя арганізоўвае лагеры. У гэтым сэнсе пачын Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў – вельмі пазітыўны. Асацыяцыя мае будучыню, і гэта будзе карысна ўсім нам.

- Раскажыце, калі ласка, аб дзейнасці беларусаў у Амерыцы, аб інстытуце, які вы ўзначальваеце.

- Я – сташныня беларускай суполкі мастацтва ў Амерыцы, у нас сяброў крыху больш як сто. Сярод нас пераважаюць людзі старэйшага веку. Усе мы ўспрымаем зацікаўленне жыццём дыяспары як вельмі добры знак. Для нацыі гэта плюс, нацыя атрымоўвае нешта новае для сваёй культуры. Агульным набыткам беларускага народа становяцца здабыткі амерыканскай эміграцыі, як пасляваеннай, так і даваеннай. Беларускі інстытут навукі і мастацтва ў Нью-Ёрку сёлета адзначае сваё 40-годдзе. Заснаваны ён эмігрантамі пасля другой сусветнай вайны, якія паставілі сабе за мэту: вывучаць тое, што не вывучаецца на Бацькаўшчыне. Найперш яны дакументавалі факты сталінскага тэрору на Беларусі. Яны друкавалі кніжкі аб тым, як была разгромлена наша Акадэмія навук, інстытут беларускай культуры (Інбелькульт ніхто не граміў, ён быў у свой час пераўтвораны ў Акадэмію – заўвага А. Ц. і А. М.). Так, кампазітар Шчаглоў напісаў, што рабілася ў тэатры, што рабілася ў музычным свеце. Такім чынам асвятляўся лёс так званых "нацдэмаў".

Другой мэтай паўстала пытанне, каб выдаваць творы беларускай літаратуры ў эміграцыі.

Трэцяя галіна даследванняў – захаваць усё тое, што пішаца пра Беларусь на замежных мовах, найперш на ангельскай.

- А дзе працавалі вы да таго, як узначалілі Беларускі інстытут навукі і мастацтва?

- Дваццаць сем гадоў я працаваў у публічнай Нью-Ёркскай бібліятэцы. Дарэчы, за той час у мяне было нямала сустрэч, размоў з суайчыннікамі, што мелі мажлівасць завітаць да нас. Запомнілася, да прыкладу, сустрэча ў Нью-Ёрку з ранейшым рэдактарам "Звязды" спадаром Тоўсцікам.

- Якія ж беларускія выданні атрымлівае гэта бібліятэка?

- Нью-Ёркская публічная бібліятэка бярэ выданні толькі на нацыянальных мовах. Скажам, да Беларусі не "Советская Белоруссия", а "Звязда", "Чырвоная змена", "Настаўніцкая газета" і г. д. "Звязды" мы маем там, відаць, найбольшы камплект – яшчэ ад дваццатых гадоў. Цяпер жа ўсе экзэмпляры да таго ж фільмуюцца. "Звяздой" шмат хто карыстаецца. Напрыклад, даследчык з Арызоны Майкл Урбан, чытаючы "Звязду", склаў на кампутары картатэку з соцень прозвішчаў людзей, іх паслужныя спісы, а на аснове іх напісаў цікавае даследванне "Як стаць першым сакратаром ЦК на Беларусі"...

- Спадар Кіпель, а чым займаюцца вашы жонка і дзеці?

- Мая жонка Зора працуе загадчыцай беларускага сектара Нью-Ёркскай публічнай бібліятэкі. Дзеці мае хоць і народжаны ў Амерыцы, але яны беларускамоўныя. Дачка – адвакат, сын – доктар. Летась яны наведалі Беларусь. Яны – маладыя амерыканцы з моцным беларускім фундаментам, якія будуць нашу справу працягваць.

"Голас Радзімы" № 25, 1991 г.

Гутарыць Таццяна Антонава.

- Якое ўражанне склалася ў Вас ад знаёмства з беларускай прэсай.

- Мы маем усю прэсу, што выходзіць з Беларусі, і пільна сочым за ўсім, што пішуць пра Беларусь. Апошнім часам сталі наладжвацца нашы ўзаемныя кантакты. Летась на радзіме бацькоў пабывалі нашыя дзеці – удзельнікі танцавальнага гуртка "Васілёк".

Як бачыце, у пэўнай ступені я ўяўляю, што адбываецца ў Беларусі. Але яшчэ летась у мяне нават не ўзнікала думкі, што можна паехаць у Менск. І толькі калі я адчуў, што ўперашыню намі, эмігрантамі, сур'ёзна, па-сапраўднаму зацікавіліся на Радзіме, хочуць ведаць, як мы жывём, што робім, працягваюць руку на супрацоўніцтва, я псіхалагічна прыняў "дэцызію" – рашэнне. Хваляваўся, што праўда, то праўда: як яно ўсё тут будзе?.. Надта ўжо неспадзяваная ласка з Радзімы. Як жа раней было: выкінулі гэтых эмігрантаў, і бог з імі! Альбо яшчэ горш: усё змагаліся з эміграцыяй, абяцалі злавіць і пакараць невядама за што альбо ўсяляк распісвалі перавагі сацыялістычнай сістэмы перад капіталістычнай.

Я тут таму – што за нармальнае супрацоўніцтва, за ўзаемаразуменне, бо адчуваю, што магу быць патрэбным Беларусі. І мы мелі добры прыём. Ніхто не пільнуе, ніхто не забараняе сустракацца, з кім нам хочацца. такое прыемнае расчаруванне.

- Апошнім часам у нашых суайчыннікаў у Амерыцы пабывала нямала гасцей з Бацькаўшчыны – і маладых, і старэйшага ўзросту. Як складваюцца ўзаемаадносіны з імі?

- Ведаеце, дзверы для землякоў з Беларусі, якія ёсць сапраўды беларусы, заўсёды адчыненыя. Праўда, бывае так, што прыязджае афіцыйная дэлегатыя з Беларусі. А ў ёй ніхто не можа нават гаварыць па-беларуску. Я чаму ведаю гэта? Як працаваў у бібліятэцы, то мяне нярэдка прасілі быць гідам. З 13—14 чалавек адзін усё ж знаходзіўся "беларус". Гэта, як правіла, быў пісьменнік.

Цяпер, праўда, сітуацыя мяняецца. Парыязджаюць людзі з савецкай адміністрацыі, якія пры ўладзе, яны адукаваныя, культурныя. Пакідаюць добрае ўражанне. Персанальныя кантакты цяплейшыя. Вось нядаўна ў нас былі народныя дэпутаты Пазняк, Заблоцкі, Баршчэўскі. Я быў на пару спатканнях з імі. Людзі іх добра прымаюць.

Я думаю, што мы павінны наладзіць нармальныя эканамічныя сувязі. Зараз добрую работу ў гэтым напрамку вядзе міністр замежных спраў Краўчанка. Ён апелюе да амерыканцаў.

"Наша слова" 03. 08. 94.

З Вітаўтам і Зорай Кіпелямі гутарыць Эрнэст Ялугін.

- У аэрапорце з намі здарыўся непрыемны інцыдэнт. Праўда, я не надаў яму вялікага значэння. Пагранічнікі пачалі разглядаць нашу літаратуру: маўляў, што гэта тут за фашысцкая прапаганда? Яны сказалі, што ім "и эта ваша лошадка" таксама не падабаецца, хоць тым не менш гэта выява беларускага дзяржаўнага герба.

- У Вас з афіцыйнымі асобамі сустрэчы таксама былі?

Зора і Вітаўт Кіпелі

- З Вашымі ўрадаўцамі мы не сустракаліся, калі не лічыць мітрапаліта Філарэта.

- Вы з імі гутарылі па-беларуску. А ён?

- Ён не спрабаваў. Ён толькі казаў: "Это же будет революция, если ввести белорусский язык в обиход". Я яму даводзіў, што на першым часе можна хаця б казанні весці па-беларуску, а ён адказаў, што і гэта не проста зрабіць. Толькі аднойчы ў царкве, як чыталі акафіст, я ўчуў некалькі малітваў на беларускай мове. І гэта ўжо добра.

Увогуле, адчуваецца атмасфера вычэканьвання і напружання сярод вашых службоўцаў і наменклатурных працаўнікоў. Людзі пераконваюць, што цяпер будзе. Спадзяюцца на лепшае.

"Народная газета" 20. 05. 93.

- Спадар Кіпель, а ў якім стане сёння вашы адносіны з навуковымі ўстановамі Беларусі?

- Адносіны наладжваюцца. І ядрэнныя. І з Акадэміяй навук Беларусі, і з цэнтрам імя Ф. Скарыны. У Акадэміі ёсць сектар вывучэння эміграцыі, які ўзначальвае доктар Галіна Сяргеева. У мяне такое ўражанне, што яны робяць салідную працу. У нас вельмі добрыя кантакты з імі. Я нават падрыхтаваў для іх выдання спецыяльны артыкул. Спадзяюся, што будуць большыя кантакты і са Скарынінскім цэнтрам. Неўзабаве мы перадаём ім цэлую калекцыю англамоўнай літаратуры пра эміграцыю. Мы прывязём яе, як падарунак, каб гэтыя матэрыялы былі даступны беларускім даследчыкам і вучоным.

Эміграцыя – гэта раскіданне камянёў. Ведаеце, гэтых камянёў столькі панакідалі і так далёка, што, каб сабраць іх, спатрэбіцца не адно пакаленне. А зрабіць гэта трэба. На эміграцыі мы робім тое, што не маглі вы рабіць на Бацькаўшчыне. Усе 40 гадоў мы жылі ўсведамленнем, што наша праца будзе спрыяць духоўнаму адраджэнню Беларусі. Дзеля гэтага мы тут працуем і цяпер!

Падсумоўваючы сказанае і напісанае, хочацца адзначыць, што беларус доктар Вітаўт Кіпель – яркая асоба міжнароднага маштабу XX – XXI стст. Ён адзін з тых, хто захоўваў і захоўвае Беларушчыну на эміграцыі, хто распаўсюджвае інфармацыю пра невядомую свету Беларусь. Ён спрыяе разняволенню нашай краіны, падтрымлівае беларусаў у барацьбе за волю. Ён быў адным з тых, хто дапамагаў ТБМ у цяжкую хвіліну.

Таварыства беларускай мовы шчыра дзякуе спадару Вітаўту за руплівасць і зычыць юбіляру моцы, натхнення і плёну ў святой справе адраджэння Бацькаўшчыны.

Людміла Дзіцэвіч,
першы намеснік старшыні ТБМ

Беларусам патрэбныя электронныя СМІ на роднай мове!

Як сябар грамадскай арганізацыі, якая абараняе правы беларускамоўных грамадзянаў на атрыманне інфармацыі на сваёй роднай мове, хачу засяродзіць вашую ўвагу на тым, якое месца займае дзяржаўная беларуская мова ў сеціве тэлерадыёэфіру Беларусі.

Усім нам вядома, якое становішча ў тэлерадыёэфіры займала беларуская мова ў часы існавання БССР. Штогод скарачалася колькасць перадач на роднай мове беларусаў. Сітуацыя рэзка памянялася падчас распаду СССР. На беларускім радыё родная мова гучала амаль 100 % эфірнага часу. А ў перадачах адзінага нацыянальнага канала выкарыстанне беларускай мовы займала каля 70% ад усяго часу вяшчання.

На пачатку 90-х гадоў XX стагоддзя пачаўся працэс рэфармавання тэлебачання. Паўсталі незалежныя тэлекампаніі "Свой круг", "8 канал", які таксама выкарыстоўвалі беларускую мову ў сваіх праграмах. Удзельная вага беларускай мовы ў тэлерадыёэфіры паступова падвышалася. Пры гэтым цалкам захоўваліся правы рускамоўнай часткі насельніцтва. Больш таго, у эфірнай прасторы краіны ў дадатак да раней існых 1-га і 2-га расійскіх каналаў (зараз ГРТ і РТР) з'явіліся НТБ і "Культура". У сувязі з гэтым узельная вага гучання беларускай мовы ў тэлеэфіры зноў зменшылася і склала ўсяго каля 30% . Пасля рэферэндуму 1996 года, калі рускай мове быў нададзены статус дзяржаўнай, пачалі імкліва развівацца працэсы дэбеларусізацыі эфірнай прасторы. Так ужо ў 1999 годзе колькасць праграмнага часу, дзе выкарыстоўвалася беларуская мова на 1-ым канале беларускага радыё, скарацілася да 51%, а на другім канале да 49% (даследванне праводзілася Святлагоркай Радай ТБМ).

З гэтай нагоды 22 чэрвеня 1999 года Таварыства беларускай мовы звярнулася да генеральнага дырэктара праграм спадара В. Харытонава. У адказ на наш запыт нам паведамілі наступнае: "... радыёжурналісты вядуць усе свае праграмы толькі на роднай мове. Што тычыцца грамадзян рэспублікі, якія прымаюць удзел у прамых эфірных перадачах, то ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь яны выкарыстоўваюць сваё дэмакратычнае права і самі выбіраюць мову для зносін з журналістамі. Абсалютная большасць выбірае рускую мову.". На жаль, спадар Харытонаў не напісаў у сваім лісце, што на беларускім радыё аддана шчырае так званы "фільтр па моўных прыкметах". І як толькі слухач у жывым эфіры звяртаецца на радыё па-беларуску, сувязь абрываецца "па тэхнічных прычынах". Так што грамадзяне змушаныя выбіраць рускую мову, каб іх пытанне прагучала ў эфіры. Працэс дэбеларусізацыі дзяржаўнага радыёвяшчання працягваецца і сёння. Лідарства тут належыць перадачам, якія ідуць у цыкле "Разговор по-существу". У гэты перадачах неаднаразова мелі месца абразы ў адрас носьбітаў беларускай мовы. Грамадскія арганізацыі, якія абараняюць правы беларускамоўнага насельніцтва характарызаваліся, як "тэрарыстычныя банды". 30 красавіка 2001 года ў поле зроку вядоўцы патрапіла ТБМ і яго сябры. З гэтай нагоды мы запрасілі 25 траўня 2001 года запіс гэтай перадачы, на што атрымалі адказ за подпісам Ніны Чайкі наступнага зместу: "Вы просіце прадаставіць запіс радыёпраграмы "Размова па сутнасці" ад 30 красавіка 2001 года, дзе, на вашу думку, была ацэнка дзейнасці вашай арганізацыі і некаторых сяброў Рэспубліканскай Рады Таварыства беларускай мовы. Паведамляем, што праграма "Размова па сутнасці" гучыць у прамым эфіры, таму і запіс яе прадставіць вам не можам."

Вельмі імкліва развіваецца сетка FM-вяшчання, але, на вялікі жаль, з 8 існых радыёстанцыяў толькі адна працуе з большага на беларускай мове. Гэта дзяржаўнае "Радыё Сталіца". Няцяжка падлічыць, што беларуская мова ў FM-эфіры Беларусі агулам гучыць недзе каля 12,5% часу. І гэта адбываецца ў краіне, дзе беларусы складаюць 81,6% ад агульнай колькасці насельніцтва і 73,6% лічаць яе роднай. Забараняецца запатрабаваная ў грамадстве цалкам беларускамоўная станцыя "101,2". І кіраўнікі астатніх FM-станцый разумеюць, што вяшчаць на беларускай мове небяспечна.

Аналагічная сітуацыя з беларускай мовай назіраецца і на тэлебачанні. У лістападзе 1999 года былы старшыня Белтэлерадыёкампаніі спадар Рыгор Кісялёў на ліст ТБМ з просьбай узнавіць цыкл навукова-папулярных і асветніцкіх праграм на беларускай мове адказаў"... Мы таксама лічым неабходным аднаўленне гэтых перадач на тэлебачанні. Але стварэнне новага цыклу... патрабуе шмат фінансавых затрат на неабходныя тэхнічныя сродкі, у якіх, на жаль, мы абмежаваны.". У красавіку ж 2000 года, калі ТБМ звярнула ўвагу на тое, што беларуская мова ў агульным эфірным часе складае толькі 10,3%, намеснік старшыні Белдзяржтэлерадыёкампаніі Уладзімір Купрыенка запярэчыў, маўляў беларуская мова часам ужываецца ажно ў 10 (!) перадачах БТ.

Сітуацыя не памянялася і за часам кіравання Віктара Чыкіна. Узровень ведання беларускай мовы журналістамі тэлевізіі апусціўся да узроўню "трасянкі" і спадар Чыкін выказваў думку пра неабходнасць сур'ёзнай падрыхтоўкі кадраў і спадзяваўся, што ТБМ "... прыцягне ўвагу кіраўнікоў (ВНУ аўт.), выкладчыкаў беларускай мовы да вострай патрэбы ў журналістах і настаўніках, якія ўзорна гавораць па-беларуску.". А на просьбу аднавіць нядзельны выпуск навінаў на беларускай мове тагачасны старшыня БТ параіў нам глядзець іншыя перадачы. А на заўвагу аб роўным статусе дзвюх дзяржаўных моў і нашым праве атрымліваць інфармацыю на роднай мове, заначыў "... што беларускі народ на адпаведным рэферэндуме вырашыў размаўляць, чытаць, спасцігаць здабыткі сваёй і сусветнай культуры на дзвюх мовах.".

Ігнараванне і нават здзек з беларускай мовы дасягнулі свайго апагею напярэдадні і падчас перадвыбарчай прэзідэнтскай кампаніі. Рада Таварыства беларускай мовы выказвалася з гэтай нагоды ў сваёй заяве ад 3 лютага 2001 году. Мы накіроўвалі запыты ў Генеральную пракуратуру, бо ў шэрагу перадач тэлегледачам навязвалася думка, што беларуская мова ў параўнанні з рускай недасканалая і непаўнавартасная, а яе носьбіты, абавязкова, людзі "неблагонадёжные" і нават ворагі беларускай дзяржавы. У адной перадачы з цыклу "Права человека. Взгляд в мир" 19 жніўня 2001 г., якую вёў Яўген Новікаў сцвярджалася, што беларуская мова з'явіцца нібыта тым рычагом, пры дапамозе якога у Беларусі будзе ўчынена "кровавая бойня". З гэтай нагоды 23 жніўня 2001 года Сакратарыят ТБМ прыняў заяву "З нагоды спекуляцыяў вакол моўнага пытання ў дзяржаўных сродках масавай інфармацыі Беларусі падчас прэзідэнтскай кампаніі".

Палітыку звужэння эфірнай прасторы беларускай мовы працягвае і сённяшняе кіраўніцтва Белдзяржтэлерадыёкампаніі Беларусі. На нашыя прапановы па павелічэнні ўдзельнай вагі роднай мовы на БТ, з якімі мы звярнуліся ўжо да цяперашняга старшыні Ягора Рыбакова, атрымалі адпіску такога зместу: "... ў Белтэлерадыёкампаніі існуе рэальнае раўнапраўе дзвюх дзяржаўных моў: беларускай і рускай.". А генеральны дырэктар дырэкцыі праграм спадар Дамарацкі ў сваім лісце ад 8 снежня 2001 года паведаміў нам, што на БТ існуе ажно 9 (!) праграм, якія агучваюцца на беларускай мове, і што "Зараз вытворча-мастацкім саветам (Першага Нацыянальнага канала – аўт.) разглядаецца новы пакет праграм, пэўная частка з якіх будзе адпавядаць вашым запатрабаванням". Нам вельмі б хацелася верыць, што гэта так і будзе. Але рэчаіснасць сведчыць пра другое. Напрыклад, нядзельная праграма "Панарама" пасля непрацяглай "беларускай адлігі" зноў пераведена на рускую мову.

Дыскрымінацыя беларускай мовы навідавоку. Беларускім тэлегледачам навязваюцца шматлікія расійскія тэлеканалы (ад 2 да 7 у залежнасці ад рэгіёна). Вяшчанне адзінага так званага Першага нацыянальнага(?) тэлеканала, ў працы якога магчыма выкарыстанне беларускай мовы, складае каля 10-15% ад агульнага часу ў эфірнай прасторы. Да таго ж трэба дадаць і тое, што ў найбольш дынамічным сегменце радыёпрасторы FM-эфіры таксама бязмежна пануе руская мова ("Радыё-Альфа", "Радыё Бі-Эй", "Радыё Мір", "Радыё-Стыль", "Рускае радыё" і г.д.). Заўважана, што адзіная беларускамоўная станцыя "Радыё Сталіца" скарачае вяшчанне на беларускай мове. Такім чынам, правы рускамоўных грамадзян на атрыманне інфармацыі забяспечваецца цалкам, а беларускамоўнае насельніцтва знаходзіцца ў дыскрымінацыйным становішчы.

Прапановы Таварыства беларускай мовы па выпраўленні існай сітуацыі неаднаразова накіроўваліся ў Белдзяржтэлерадыёкампанію. На нашую думку найперш трэба было б зрабіць наступнае:

1. Стварыць назіральную раду з прадстаўнікоў беларускай інтэлігенцыі (прыкладам: Генадзь Бураўкін, Уладзімір Содаль, Зінаіда Бандарэнка, Аляксей Дудараў, Вольга Іпатава, Валянціна Аксак і г.д.);

2. Абавязкова рабіць перадачы для дзяцей на беларускай мове, а таксама паказваць дзіцячыя стужкі, дубляваныя па-беларуску;

3. Узнавіць цыкл перадач па культурнай і гістарычнай тэматыцы на беларускай мове;

4. Усе стужкі, якія агучваюцца і ствараюцца за сродкі беларускай дзяржавы, дубляваць і агучваць па-беларуску;

5. У аўтарскіх праграмах БТ, якія робяцца на рускай мове, абавязкова рабіць цітры па-беларуску;

6. Узнавіць цыкл перадач "Гаворым па-беларуску" з прыцягненнем спецыялістаў ТБМ;

7. Вырабіць шэраг рэкламных ролікаў, якія б прапагандавалі талерантнасць у адносінах да дзяржаўных моў і падвышалі імідж беларускай мовы, як роднай мовы большасці жыхароў Беларусі;

8. Распрацаваць сістэму зніжак для рэкламадаўцаў, якія жадаюць транслявань рэкламу на беларускай мове;

9. Забяспечыць трансляцыю рэкламы на расійскіх каналах толькі на беларускай мове;

10. Рэгулярна праводзіць заняткі па культуры мовы сярод журналістаў тэлебачання, каб пазбегнуць шматлікіх памылак, што гучаць у эфіры БТ;

11. У бліжэйшы час прывесці да парытэту колькасць рускамоўных і беларускамоўных FM-станцыяў, распрацаваўшы шэраг мераў па заахвочванні інвестараў адкрываць беларускамоўныя станцыі;

12. Для існых рускамоўных FM-станцый распрацаваць адпаведную праграму па частковым пераходзе некаторых блокаў ці рубрык (навіны, аўтарскія праграмы, тэматычныя праграмы) на беларускую мову (унесці адпаведныя змены ў ліцэнзіі).

Безумоўна, наш дыялог з кіраўніцтвам краіны і тэлерадыёкампаніяй будзе доўжыцца, нягледзячы на тое, што ён нагадвае гутарку нямога з глухім. Мы будзем адстойваць правы 73,6% грамадзян, якія згодна з перапісам насельніцтва Беларусі 1999 года лічаць сваёй роднай мову беларускую. І мы ўпэўнены, што ў цяперашніх варунках для пабудовы грамадзянскай супольнасці і захавання моўных правоў насельніцтва нашай краіны, неабходна стварэнне грамадскага тэлебачання. **Але наколькі праца беларускамоўных электронных СМІ на тэрыторыі Беларусі немагчыма, ТБМ выступае з ініцыятывай заснавання незалежнага спадарожнікавага тэлеканала на тэрыторыі суседняй дзяржавы пры падтрымцы еўрапейскай супольнасці.** Зараз нам неабходна разам з іншымі грамадскім арганізацыямі закончыць працу (а яна ўжо вядзецца Беларускай асацыяцыяй журналістаў) па стварэнні канцэпцыі такога канала, і абмеркаваць магчымасць яе рэалізацыі ў адпаведных еўрапейскіх структурах. XXI стагоддзе станецца часам росквіту электронных тэхналогій, і беларусы, як частка еўрапейскай супольнасці, абавязкова мусяць скарыстаць здабыткі навукі і тэхнічнага прагрэсу на карысць дэмакратызацыі грамадства.

Намеснік старшыні ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны"
Сяргей Кручкоў
18.04.2002 г.

У вянок Міхасю Ткачову

Ён вяртаў нам гістарычную памяць

(Грунвальдскі вечар на МЗХ)

Асоба Міхася Ткачова, яго навуковая і духоўная спадчына, яшчэ доўга будуць прыцягваць увагу беларусаў і ўвесь час мы будзем знаходзіць у ёй нейкія нязведаныя мацерыкі і выспачкі, якія ахарактарызуюць Міхася Ткачова з іншага, невядомага нам, сучаснікам, боку.

60-гадовы юбілей Вялікага Беларуса ўскалыхнуў у ва мне ўспамін пра маю першую сустрэчу і знаёмства з Міхасём Ткачовым, якая адбылася пад час ініцыяванага ім Грунвальдскага вечара, што прайшоў на Менскім заводзе халадзільнікаў у 1990 годзе.

Ён адбываўся як раз тады, калі распачалася перабудова, калі парасткі галоснасці і дэмакратыі яшчэ не растапталі "прарабы перабудовы", калі больш чым сёння верылася ў цудоўную перспектыву для Беларусі і ў звязаныя з ёю перамены ў нашым асабістым жыцці. Адным з кампанентаў гэтых спадзяванняў на будучыя перамены мы бачылі ў вяртанні да сваіх гістарычных каранёў, у тым ліку, і да праўды аб беларускім удзеле ў Грунвальдскай бітве, якая вырашыла лёс усяго славянскага свету.

Пасля шматлікіх публікацый на гэтую тэму ў непадцэнзурным друку (у тым ліку і Міхася Ткачова), дзяржаўная прэса абрынула на галовы чытачоў памыі так званай "контрпрапаганды", завадатарымі і натхняльнікамі якой сталі духоўныя цэрберы абэцэдаршчыны. Сэнс яе зводзіўся да паўтору сумнавядомых тэзісаў гэтай псеўдагістарычнай "дактрыны". Палеміка з яе адэптамі выклікала розгалас і цікавасць ў шырокіх колах беларускага грамадства і асабліва сярод моладзі.

У гэты час на многіх прадпрыемствах ствараліся дыскусійныя клубы, не ў апошнюю чаргу, дзеля таго, каб найбольш актыўная ў сацыяльна-палітычным плане частка грамадства бяспечна для ўлады "спускала пару". Але часта гэтую трыбуну можна было выкарыстоўваць для прапаганды гістарычных і паліталагічных ведаў, для наладжвання свабоднай дыскусіі ў асяродках рабочай і тэхнічнай інтэлігенцыі.

Магчыма так і думалі тыя, хто запрашаў Міхася Ткачова на прадпрыемства з мэтай навуковага абгрунтавання праблемы і расповеду пра веліч вычыну беларускіх сыноў на Грунвальдскім полі ў 1410 годзе...

Тады, у 1990 годзе мяне, маладога журналіста заводскай шматтыражкі, Міхась Ткачоў уразіў сваёй перакананасцю патрыёта і аргументаванасцю дасведчанага навукоўцы, якія дапамагалі наладзіць падчас Грунвальдскага вечара атмасферу сапраўднага даверу і сумоў'я. Шмат пасля гэтай сустрэчы даводзілася назіраць ў такой сітуацыі за пісьменнікамі і іншымі прадстаўнікамі творчай інтэлігенцыі, але ніколі больш не сустракаў такога ўмення весці роўную размову з простымі людзьмі, зацікавіць іх самымі складанымі старонкамі айчыннай гісторыі, пераканаць іх у слушнасці беларускага погляду на тую ці іншую гістарычную падзею. Асабліва захапляла ўменне Міхася Ткачова цікава распавядаць пра любімыя старонкі беларускай гісторыі—беларускае абарончае дойлідства, Грунвальскую бітву, нацыянальную сімволіку і яе семантыку.

Але каб больш дакладна аднавіць сэнс слоў Міхася Ткачова на гэтай імпрэзе, прапаную звярнуцца да маёй справаздачы па яе выніках, што была апублікаваная ў заводскай газеце "Рабочае слова" ад 4 верасня 1990 года. У ім я прыводзіў словы Міхася Аляксандравіча, што прагучалі на гэтым, адным з першых мемарыяльных мерапрыемстваў, прысвечаных памяці герояў Грунвальда.

—У нашых гістарычных падручніках Грунвальдскай бітве адведзена ўсяго чатыры радкі. Чаму ж усе складаныя драматычныя і гістарычныя калізіі бітвы да гэтай пары не сталі прадметам дасканалага вывучэння гісторыкаў? Справа ў тым, што гераізм беларускіх ваяроў не адпавядаў дамінантнай "канцэпцыі", згодна якой да 1919 года Беларусь сваёй дзяржаўнасці не мела. Але наша гісторыя не залежыць ад "канцэпцый", якія нам навязалі ! Яна існуе ў зафіксаваных шматлікіх дзяржаўных і прыватных дакументах. І самы галоўны з іх—Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 года. А гэта, як вядома, канстытуцыя нашай старабеларускай дзяржавы, выдадзеная, як дзяржаўны дакумент, на старабеларускай мове.

Іншая справа, што сама гісторыя Беларусі яшчэ аб'ектыўна не напісана. Тут будзе шмат работы для навукоўцаў, якія павінны дапамагчы народу вярнуць гістарычную памяць. А тое, што мы маем сёння—пакаленні людзей, якія не ведаюць і не жадаюць ведаць сваю гісторыю,—нараджаюць той сацыяльны біч, які названы нацыянальным нігілізмам ці цывілізаваным варварствам...

Хочацца адзначыць, што многія з прысутных на той памятнай сустрэчы з цягам часу спрычыніліся да справаў нацыянальнага Адраджэння—стваралі мясцовыя суполкі Беларускага народнага фронту, незалежных прафсаюзаў, актыўна ўдзельнічалі ў культурніцкіх і палітычных акцыях таго часу, фінансава дапамагалі выдаўцам беларускіх кніг, такіх як "Сцяна" Васіля Быкава, "Формула травы" Яўгена Гучка ды іншых. І адным з заўважных штуршкоў да гэтай дзейнасці стала іх сустрэча з гэтым незабыўным чалавекам і навукоўцам—Міхасём Ткачовым.

Здавалася б, лакальная імпрэза з удзелам Міхася Аляксандравіча Ткачова на Менскім заводзе халадзільнікаў мела агульнарэспубліканскі розгалас. Маладзёвая газета "Чырвоная змена" (ад 5 верасня 1990) па яе слядах адзначала зацікаўленасць маладых рабочых МЗХ гістарычнай тэматыкай і прыводзіла словы Міхася Ткачова, якім ён завяршыў вечарыну: "Прыйдзе час і Захад, і Ўсход яшчэ ацэняць мужнасць беларусаў пад Грунвальдам. А на месцы самай буйной бітвы сярэднявечча намі будзе збудаваная капліца ў беларускіх традыцыях. Неабходна зрабіць так, каб кожны свядомы беларус хоць раз у жыцці трапіў на Грунвальдскае поле"...

Пасля завяршэння Грунвальдскага вечара ў клубе МЗХ многія маладыя і больш сталыя рабочыя падыходзілі да вучонага і задавалі М. Ткачову пытанні, якія найбольш іх цікавілі. Спадар Міхась адказваў на іх з цярплівасцю і грунтоўнасцю, не зважаючы на розніцу інтэлектуальных "вагавых катэгорый". Гэта найбольш імпанавала работнікам, якія і сёння, пасля заўчаснай смерці навукоўца, успамінаюць тую незабыўную сустрэчу з Міхасём Ткачовым на заводскім Грунвальдскім вечары. Для мяне ж асабіста сустрэча з Вялікім Беларусам стала адным з краевугольных камянёў умацавання маёй беларускасці. З гэтымі ўдзячнымі пачуццямі я заўсёды ўспамінаю маё самае адметнае знаёмства ўсяго 1990 года.

Анатоль Мяльгуй.

Наша фанаграфія

"ПАЛАЦ":

"Чужыя дзеўкі", як прызнанне ў каханні беларускім прагажуням

Гурт "Палац"—на беларускай рок-сцэне адзін з самых паспяховых фолк-мадэрнавых музычных праектаў. Гэта тлумачыцца ўдалым спалучэннем музычных трэндаў (модных павеваў), сучаснага менэджменту, а таксама абумоўлены дасканалымі аранжыроўкамі беларускага фальклёру. Нагадаем, як ў пару дамінавання электроннага гучання "Палац" прапанаваў слухачам эксперыментальны альбом "Дарожка" (1997 г.), які замацаваў за гуртом рэнамэ калектыву, што ўвесь час знаходзіцца ў творчым пошуку. Калі беларускі музычны рынак высунуў неабходнасць нечага больш простага, але густоўнага—музыкі для клубнага выкарыстання,—"Палац" адгукнуўся дэнсавымі версіямі сваіх лепшых хітоў, аб'яднаных у альбоме "Танчыць "Палац"(2001). Гэтыя рытмічныя апрацоўкі беларускага фальклёру сёння выкарыстоўваюцца і эстрадна-танцавальнымі гуртамі, і цыркавымі трупамі, часта гучаць яны і на Беларускім радыё і тэлебачанні. (!)

Але не такія простыя гэтыя музыкі "Палаца", каб завершыць сваю кар'еру на танцавальна-пацяшальнай ноце. Бо, відавочна, беларускі фальклёр для іх—святая крыніца натхнення і пошукаў новага гучання гурта, якое, па меркаванні музыкаў, павінна быць сучасным, і, ў той жа час, адпавядаць традыцыйным крытэрыям. Да таго ж, нацыянальны фальклёр—скарбонка народнай мудрасці і гістарычнага досведу продкаў. Таму аднабаковы, "лёгкі" падыход да яго пярлін для музыкаў"Палаца" абсалютна непрымальны.

Вось гэтыя новыя падыходы "Палаца" да аранжыровак фальклёру, вынікі пошуку новага гучання гурта дэманструе слухачам і прыхільнікам іх чарговы альбом "Чужыя дзеўкі". Навінка стала магчымай дзякуючы супрацоўніцтву гурта з фанаграфічнымі фірмамі "Бусел-music" і "Westrecords" і адрозніваецца дасканалым мастацкім увасабленнем ў народна-гумарыстычным ключы. Гартаючы старонкі ўкладыша ў кампакт-дыск слухачы маюць "магчымасць" разам з музыкамі падглядаць за "чужымі дзеўкамі" і за гэта атрымаць порцыю ўяўнай лаянкі. На шчасце, толькі ўяўнай! Разгарніце дыск і зразумеце, што я маю на ўвазе...

А вось трэкліст альбома "Чужыя дзеўкі" пачынаецца са знаёмай па іншых фанаграфічных выданнях калядкі "А ў заенкі". У вялікай ступені, гэтая апрацоўка з'яўляецца паказальнай: слухачы адзначаць і складанае паліфанічнае ўвасабленне вакальных партый, і наяўнасць ў ансамблевым гучанні "жывых" бубноў ды бас гітары (А. Цераховіч і А. Шчыткавец), партыі якіх у ранейшыя часы даручаліся электронным інструментам.

Але ў цэнтры, як і раней у "Палацы", дамінуюць галасы і інструменты ветэранаў гурта—Алега Хаменкі (спеў, акустычная гітара), Юрыя Белякова (спеў, труба, жалейка), Змiцера Карабача (спеў, акардэон, лера). Іх выканаўчае майстэртсва, зладжаная ігра застаюцца візітоўкай знакамітага беларускага гурта. Гэтыя музыкі, акрамя іншых ансамблевых функцый, надаюць гучанню "Палаца" і неабходны для фолк-мадэрнавых калектываў кансерватызм з дапамогай сапраўдных аўтэнтычных інструментаў—беларускай дуды, колавай леры, парных дудак, жалеек, акарыны, цымбал ды сурмаў. У гэтым гурту дапамагаюць іх калегі па Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсытэту культуры—гурт старажытнай беларускай музыкі "Гуды" (апрацоўка "Ой Купала" ды іншыя).

Больш заўважную чым раней нагрузку ў агульным гучанні на альбоме нясе і знакаміты "крамчук" (удзельнік гурта "Крама") Сяржук Трухановіч, які ўпэўнена сябе адчувае і ў кантры-фолкавых апрацоўках ("Дзеўка-семілетка") і ў акампанеменце ("Яварок"), і ў сольных блюзавых устаўках ("На турэцкіх палях").

Дарэчы, відэа-кліп на беларускую народную песню "На турэцкіх палях" гэтым годам атрымаў рок-карону на "Рок-каранацыі-2001". Гэта яшчэ адно сведчанне таго, што музыкі "Палаца" заслужана здабываюць папулярнасць і павагу сярод слухачоў. Пра тое, што яна ўзрастае год ад году прыйшлося ўпэўніцці пад час выніковага канцэрту "Рок-каранацыі-2001", на якім гучанне акустычных інструментаў, у тым ліку і традыцыйных, аздобленае імклівымі партыямі блюзавай гітары С. Трухановіча прымалася маладымі слухачамі на "ура".

Ёсць на дыску і знаёмыя па іншых фанаграфічных выданнях апрацоўкі, якія сталі ўжо прызнанымі хітамі. Маю на увазе беларускую народную песню "Яварок", якая тут з электроннай ператварылася ў акустычную версію, што нагадвае лепшыя часы знакамітага ансамбля "Песняры" пачатку свайго творчага шляху. Альбо хітавую вясельную песню "Ой долам", вядомую беларускім слухачам у самых розных аранжыроўках. Тут жа зоркамі, якія надаюць знаёмай мелодыі непаўторную свежасць, можна назваць выканаўцу на трубе Юрыя Белякова, гітарыста Сержука Трухановіча ды акардэаніста Змітра Карабача...

Акрамя гэтых студыйных запісаў дыск мае яшчэ і прыемны сюрпрыз—бонус-трэкі з канцэртнымі запісамі песень, якія змешчаны на гэтым дыску. Зроблены яны з мэтай параўнаць гучанне гурта і адчуць тое, што такое творчая эвалюцыя па-"палацаўску".

Упэўнены, што новая фанаграфічная работа гурта "Палац" знойдзе сваіх гарачых прыхільнікаў і сярод аматараў фальклёрных мелодый, і сярод прыхільнікаў рок-н-ролных рытмаў і рыфаў. Яе лірычны змест знойдзе водгук у слухачоў розных узростаў, а самым маладым нагадае пра тое, што самыя прыгожыя дзяўчаты жывуць побач, а самая прыгожая краіна на гэтай планеце—Беларусь. Таму слухаем новы дыск, каб дакрануцца да крыніц народнай мудрасці, якую вяртае нам, сучаснікам гурт "Палац" !

Анатоль Мяльгуй.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі:
№ 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі:
220005. г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by
http://tbm.org.by/ns/

Рэдакцыйная калегія:
Алена Анісім, Вадзім Болбас, Міхась Булавацкі, Людміла Дзіцэвіч, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Людміла Піскун, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 3. 06. 2002 г.
Наклад 2700 асобнікаў. Замова № 1105.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 489 руб., 3 мес.- 1467 руб.
Кошт у розніцу: 120 руб.